

Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima grada Slunja

Katić, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:324611>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
OPATIJA

KATARINA KATIĆ

Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima u gradu Slunju

Sustainable management of cultural and tourist resources in Slunj

DIPLOMSKI RAD

OPATIJA, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
OPATIJA

KATARINA KATIĆ

Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima u gradu Slunju

Sustainable management of cultural and tourist resources in Slunj

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Održivo upravljanje turističkim resursima

Mentor: izv. prof. dr. sc. Zrinka Zadel

Student: Katarina Katić

Matični broj: ds3657

Smjer: Održivi razvoj turizma

OPATIJA, 2023.

Sadržaj

1	UVOD	1
1.1.	Problem i predmet istraživanja	2
1.2.	Znanstvena hipoteza	3
1.3.	Svrha i ciljevi istraživanja	3
1.4.	Metode istraživanja	4
2.	TEMELJNO ODREĐENJE ODRŽIVOG RAZVOJA	5
2.1.	Određenje menadžmenta održivog turizma	6
2.2.	Održivi razvoj u republici Hrvatskoj	7
3.	TEMELJNO ODREĐENJE RESURSA I ATRAKCIJA	9
3.1.	Određenje resursne osnove	9
3.2.	Definiranje atrakcijske osnove	11
4.	KOMPARATIVNE PREDNOSTI GRADA SLUNJA	12
5.	ANALIZA TURISTIČKOG TRŽIŠTA GRADA SLUNJA	14
5.1.	Analiza turističke potražnje	14
5.2.	Analiza turističke ponude	17
6.	ANALIZA TURISTIČKO-RESURSNE OSNOVE DESTINACIJE	19
6.1.	Kulturno - povijesna baština	19
6.2.	Ocjena atrakcija	20
6.3.	SWOT ANALIZA	23
7.	REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	26
7.1.	Ciljevi i metode istraživanja	26
7.2.	Hipoteza (hipoteze) i znanstvene metode	27
7.3.	Rezultati istraživanja	28
7.3.1.	Rezultati istraživanja hipoteze 2: „ <i>Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada</i> “	28
7.3.2.	Rezultati istraživanja hipoteze 3: „ <i>Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način</i> “	35
	ZAKLJUČAK	38
	POPIS LITERATURE	45

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

**IZJAVA STUDENTA - AUTORA
O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/DOKTORSKOG
RADA**

Katarina Katić
(ime i prezime studenta)

ds3657,
(Matični broj studenta)

Izjavljujem da kao student - autor Diplomskog rada dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja **otvorenog** pristupa *završnim / diplomskim / doktorskim* radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog Diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije **CC BY** Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

Opatija, 11.4.2023.

Student - autor:

Katarina Katić

(potpis)

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje ključne izazove povezane s održivim upravljanjem kulturno-turističkim resursima u Slunju. Osnovna problematika istraživanja leži u nedostatku održivog upravljanja ovim resursima u gradu, unatoč bogatom kulturnom naslijeđu i turističkom potencijalu. Nedostaje adekvatno planiranje, implementacija i upravljanje kako bi se osigurala održiva i uravnotežena turistička aktivnost koja istovremeno promiče zaštitu kulturnih resursa i ekonomsku dobrobit lokalne zajednice. Osim toga, rad se fokusira na nesklad između lokalnog stanovništva i turističkog menadžmenta. Postoji nedostatak razumijevanja i komunikacije između ovih dviju strana, što proizlazi iz nedovoljne uključenosti lokalnih zajednica u procese odlučivanja, nedostatka jasnih kanala komunikacije te različitih interesa i perspektiva. Nedostatak suradnje može dovesti do nepotpunog uvažavanja potreba i stavova lokalnog stanovništva u planiranju i upravljanju turizmom, što može negativno utjecati na podršku turističkom razvoju. Dodatno, rad istražuje percepciju grada Slunja kao jednodnevne destinacije zbog blizine Nacionalnog parka Plitvička jezera. Turisti često posjećuju Slunj samo kao prolaznu točku na putu prema Plitvicama, bez istraživanja kulturnih turističkih resursa ili duljeg zadržavanja. Ovaj aspekt ograničava potencijal Slunja za razvoj održivog turizma, produženje boravka turista i stvaranje veće ekonomske koristi za lokalnu zajednicu. Središnji cilj istraživanja analizira trenutno stanje upravljanja kulturnim turističkim resursima u Slunju, identificira izazove s kojima se grad suočava u ostvarivanju održivosti te se na temelju analize pružaju prijedlozi i preporuke za unaprjeđenje održivog upravljanja resursima. Kroz proučavanje zaštite kulturne baštine, uključivanje lokalne zajednice, turističko planiranje, edukaciju i promociju, istraživanje nastoji stvoriti smjernice za održivi razvoj turizma u gradu Slunju.

Ključne riječi: turistički resursi, grad Slunj, održivi razvoj, kulturno turistički resursi, lokalno stanovništvo, turistički menadžment, turisti, boravak, ekonomska korist, kulturna baština, promocija, edukacija

SUMMARY

The focus of this master's thesis is on the lack of sustainable management of cultural tourism resources in the town of Slunj. Despite its rich cultural heritage and tourism potential, there is a need for adequate planning, implementation, and management to ensure sustainable and balanced tourism activity that promotes the protection of cultural resources and the economic well-being of the community. Furthermore, the thesis emphasizes the mismatch between the local population and tourism management. There is a lack of understanding and communication between these two parties, stemming from insufficient involvement of local communities in decision-making processes, the absence of clear communication channels, and differing interests and perspectives. This lack of collaboration can lead to an incomplete consideration of the needs and opinions of the local population in tourism planning and management, negatively impacting support for tourism development. Additionally, the thesis explores the perception of Slunj as a one-day destination due to its proximity to Plitvice Lakes National Park. Tourists often visit Slunj only as a transit point on their way to Plitvice, without exploring cultural tourism resources or extending their stay. This aspect limits Slunj's potential for the development of sustainable tourism, prolonging tourist stays, and generating greater economic benefits for the local community. The central goal of the research was to analyze the current state of cultural tourism resource management in Slunj, identify the challenges the town faces in achieving sustainability, and provide proposals and recommendations for enhancing the sustainable management of these resources. By studying heritage protection, community involvement, tourism planning, education, and promotion, the research aims to create guidelines for sustainable tourism development in the town of Slunj.

Keywords: tourism resources, city Slunj, sustainable development, cultural tourism resources, local population, tourism management, tourists, stay, economic benefit, cultural heritage, promotion, education

1 UVOD

Uvodni dio diplomskog rada „Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima u gradu Slunju“ obuhvaća:

- Problem i predmet istraživanja
- Znanstvena hipoteza
- Svrha i predmet istraživanja
- Metode istraživanja
- Struktura istraživanja

Kulturno-turistički resursi predstavljaju bogatstvo kulturne baštine, tradicija, povijesti, umjetnosti i običaja nekog grada. Oni čine temeljnu atrakciju za turiste, pružajući im autentično iskustvo i uvid u lokalnu kulturu i identitet. Ovi resursi uključuju muzeje, galerije, povijesne spomenike, tradicionalne obrede, festivala, kulturne manifestacije i slično.

Značajnost kulturno-turističkih resursa za grad je višestruka. Prvo, oni privlače turiste i doprinose razvoju turizma, što rezultira povećanim brojem posjetitelja, ekonomskim rastom i stvaranjem radnih mjesta. Osim toga, ovi resursi čuvaju i njeguju lokalnu kulturu, tradiciju i identitet, pridonoseći očuvanju kulturnog nasljeđa za buduće generacije. Također, kulturno-turistički resursi potiču kulturnu razmjenu, međusobno razumijevanje i promicanje interkulturalnog dijaloga. Ukupno, kulturno-turistički resursi imaju ključnu ulogu u promociji grada kao destinacije, očuvanju kulturne baštine i identiteta, te poticanju ekonomskog razvoja i turističke industrije.

Cilj održivosti je postići dugoročno korištenje resursa na način koji će omogućiti budućim generacijama da ih koriste i uživaju na isti način kao i mi danas. Održivost se usredotočuje na sveukupni razvoj turističke destinacije i na sve sudionike koji sudjeluju u njoj.

1.1. Problem i predmet istraživanja

Problematika ovog istraživanja fokusira se na nedostatak održivog upravljanja kulturno turističkim resursima u gradu Slunju. Unatoč bogatom kulturnom naslijeđu i turističkom potencijalu, postoji potreba za adekvatnim planiranjem, implementacijom i upravljanjem kako bi se osigurala održiva i uravnotežena turistička aktivnost koja promiče zaštitu kulturnih resursa i ekonomsku dobrobit zajednice. Drugi aspekt na koji ovaj diplomski rad stavlja fokus je nesklad između lokalnog stanovništva i turističkog menadžmenta. Postoji nesklad, nedostatak razumijevanja i nedovoljna komunikacija između lokalnog stanovništva i turističkog menadžmenta u gradu Slunju. Ovaj nesklad može proizlaziti iz nedovoljne uključenosti lokalnih zajednica u procese odlučivanja, nepostojanja jasnih kanala komunikacije i suradnje, kao i različitih interesa i perspektiva. Nedostatak koordinacije i dijaloga može rezultirati nedovoljnim uvažavanjem potreba i stavova lokalnog stanovništva u planiranju i upravljanju turizmom, što može negativno utjecati na njihovu podršku turističkom razvoju. Također još jedan aspekt je Grad Slunj kao jednodnevna lokacija: Grad Slunj se često percipira samo kao jednodnevna destinacija zbog blizine Nacionalnog parka Plitvička jezera. Turisti često dolaze u Slunj samo kao prolaznu točku na putu prema Plitvicama, bez duljeg zadržavanja ili interesa za istraživanje kulturnih turističkih resursa. Ovo ograničava potencijal grada Slunja za razvoj održivog turizma, produženje boravka turista i stvaranje veće ekonomske koristi za lokalnu zajednicu.

Predmet istraživanja diplomskog rada "Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima u gradu Slunju" obuhvaća proučavanje trenutnog stanja upravljanja kulturnim turističkim resursima u Slunju, identifikaciju izazova s kojima se susreće u postizanju održivosti, analizu primjera dobre prakse iz drugih destinacija te prijedloge i preporuke za unaprjeđenje održivog upravljanja kulturnim turističkim resursima u gradu Slunju. Cilj je istražiti ključne aspekte održivog upravljanja, kao što su zaštita kulturne baštine, angažman lokalne zajednice, turističko planiranje, edukacija i promocija, kako bi se stvorili smjernice za održivi razvoj turizma u tom području.

1.2. Znanstvena hipoteza

Za potrebe empirijskog istraživanja rada „Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima grada Slunja“ postavljene su navedene hipoteze:

H1: Turistički resursi u gradu Slunju nisu dovoljno valorizirani

H2: Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada

H3: Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način

Cilj navedenih hipoteza je sagledati stavove prema kulturno turističkoj ponudi sa dva aspekta. Aspekta lokalnog stanovništva te sa aspekta turističkog menadžmenta. Dio rada koji će potkrijepiti hipoteze je istraživanje na terenu, odnosno anketno ispitivanje koji se provodi na području grada Slunja i okolice. Time će se utvrditi stavovi lokalnog stanovništva o kulturi i turizmu u Slunju te upravlja li turistički menadžment zaista kulturno turističkim resursima na održivi način. Takva vrsta istraživanja dati će odgovore na postavljena pitanja u radu, dati potrebne podatke kojima će se navedene hipoteze ili potvrditi ili opovrgnuti, te stvoriti temelj promišljanja i zaključka o kulturnom turizmu u Slunju.

1.3. Svrha i ciljevi istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada je istražiti mogućnosti za održivo upravljanje kulturno turističkim resursima grada Slunja, s naglaskom na valorizaciju turističkih resursa, uključivanje lokalnog stanovništva u kulturno turistički razvoj grada i upravljanje kulturno turističkim resursima na održivi način. Ciljevi istraživanja su dakle procijeniti razinu valorizacije kulturno turističkih resursa grada Slunja. Istražiti razinu uključenosti lokalnog stanovništva u kulturno turistički razvoj grada Slunja. Analizirati načine na koji se kulturno turistički resursi grada trenutno upravljaju, ispitati svjesnost turističkog menadžmenta o potrebi održivog upravljanja kulturno turističkim resursima. Istražiti moguće strategije za održivo upravljanje tim resursima, te predložiti mjere za poboljšanje valorizacije kulturno turističkih resursa grada Slunja, uključujući uključivanje lokalnog stanovništva u kulturno turistički razvoj i primjenu održivih praksi upravljanja.

Svrhu rada čine dobiveni rezultati na temelju kojih se određuje plan i stvaranje kvalitetne i održive kulturno turističke ponude.

1.4. Metode istraživanja

U diplomskom radu koristile su se razne metode istraživanja pa tako korištenjem *povijesne metode*, identificirane su ključne odrednice grada Slunja, uz istodobnu retrospektivu događaja i razvoja turizma. Nadalje, *deskriptivna metoda* olakšava jednostavno iznošenje činjenica dobivenih putem empirijskog istraživanja. U radu, *deduktivna metoda* koristi se kao način zaključivanja u kojem se iz općih stavova izvode specifični, pojedinačni zaključci. Primjenom ove metode procijenit će se prednosti i nedostaci trenutnog načina upravljanja turističkim resursima. *Analitička metoda* u radu znanstveno je istraživanje temeljeno na raščlanjivanju složenih pojmova i zaključaka na jednostavnije dijelove, te pojedinačno istraživanje. U radu se također koristi *metoda kompilacije* kao način usmjerenja i obuhvaćanja ideja koje se prezentiraju. Ovom pristupu suštinski se inkorporiraju rezultati drugih istraživanja zajedno s njihovim razmišljanjima, zaključcima i stajalištima. *Metoda komparacije* poslužiti će za usporedbu prošlog i sadašnjeg stanja, kao i usporedbu stvarnog upravljanja sa očekivanim i realnim upravljanjem propisanog od strane državnih i međunarodnih tijela kada se radi o održivom upravljanju turističkih resursa i destinacije. *Induktivna metoda* koristi se pri završetku rada kako bi se na temelju svih prikupljenih podataka i iznesenih tvrdnji donio zaključak o cjelokupnoj temi. Metoda potvrde ili opovrgavanja također se primjenjuje prema kraju rada, u sklopu zaključka, kako bi se navedene hipoteze prihvatilo ili odbacilo kao istinite ili neutemeljene.

Kombinacija ovih metoda omogućila je sveobuhvatno istraživanje održivog upravljanja kulturno turističkim resursima u gradu Slunju, uzimajući u obzir perspektive lokalnog stanovništva, turističke ponude i turističkog menadžmenta.

2. TEMELJNO ODREĐENJE ODRŽIVOG RAZVOJA

Održivi razvoj sve više dobiva na važnosti u današnjem svijetu, a u proteklih nekoliko godina primjećuje se sve veći pokušaj njegove implementacije u svakodnevni život, počevši od najmanjih stvari poput ekološke svijesti ljudi. „Današnja uporaba pojma održivost mnogo je raširenija od one originalne, i možemo zaključiti da se taj pojam upotrebljava za sveukupno čovjekovo djelovanje na Zemlji, pri čemu se najčešće definira kao sposobnost održavanja ravnoteže procesa ili stanja u nekom sustavu.”¹ Prema tome održivi razvoj nije ograničen samo na ekološki aspekt, već je izuzetno složen i obuhvaća sociokulturne, ekonomske i tehnološke aspekte. „Stvarno ostvarenje održivog razvoja nije moguće bez poštivanja socio-kulturnih specifičnosti, te ekonomske i tehnološke održivosti.”² Tako je održivi razvoj razvio svoja četiri glavna načela a to su ekološka održivost, sociokulturna održivost, ekonomska održivost i tehnološka održivost. Najpoznatija i općeprihvaćena definicija održivog razvoja je ona iz Brundtlandovog izvješća iz „1987. godine, koji je objavila Svjetska komisija za okoliš i razvoj Ujedinjenih naroda a glasi: Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija, ne ugrožavajući sposobnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe.”³

Održivi razvoj se danas implementira i u školama kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, uključujući i predškolske razrede, s ciljem da djeca već od najranije dobi razvijaju svijest o očuvanju okoliša, te stječu znanja i vještine potrebne za gradnju održive budućnosti za sebe i buduće generacije. „Održiv razvoj dio je predškolskog kurikulumu, osnovnoškolskog kurikulumu, te kurikulumu u gimnazijama i strukovnim školama. Temeljna struktura predškolskoga kurikulumu podijeljena je na tri velika potpodručja u kojima dijete stječe kompetencije: 1. ja (slika o sebi) 2. ja i drugi (obitelj, druga djeca, uža društvena zajednica, vrtić i lokalna zajednica) 3. svijet oko mene (prirodno i šire društveno okružje, kulturna baština, održiv razvoj).”⁴ U svijetu se mnoge zemlje i organizacije sve

¹ O konceptu održivog razvoja: <https://hrcak.srce.hr/file/234309>, broj 74 zima 2013./ 2014., str.

² Održivi razvoj turizma: Grupa autora, SVEUČILIŠTE U RIJECI Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, 2005., str.15

³ O konceptu održivog razvoja: <https://hrcak.srce.hr/file/234309>, broj 74 zima 2013./ 2014., str. 2

⁴ O konceptu održivog razvoja: <https://hrcak.srce.hr/file/234309>, broj 74 zima 2013./ 2014., str. 3

više usredotočuju na postizanje ravnoteže između ekonomskog rasta, zaštite okoliša i društvene pravednosti kako bi osigurale održivu budućnost.

2.1. Određenje menadžmenta održivog turizma

Kao što je već spomenuto, danas se sve više naglašava implementacija održivosti, a posebno je neophodna u turizmu, gdje je njena primjena od ključne važnosti za očuvanje prirodnih i kulturnih resursa, podržavanje lokalnih zajednica i osiguranje dugoročne održivosti turističke industrije. Cjelokupnost novih promišljanja vezanih uz razvoj turizma može se svesti na dva čimbenika - problem društvenih troškova razvoja turizma i zaštita i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa koji su ključni za razvoj turizma. Utjecaji turizma mogu se ocijeniti na dva načina. Prvi je da turizam ima važnu i pozitivnu ulogu u društveno-ekonomskom razvoju mnogih zemalja, doprinoseći kulturnoj razmjeni, unapređenju međunarodnih odnosa i miru u svijetu. Gledano s druge strane, mnoge nade koje su bile usmjerene prema turizmu kao pokretaču gospodarskog razvoja, su se ispraznile, jer je veliki broj turističkih destinacija doživio negativne posljedice razvoja turizma na okoliš, kulturu i društvo. Ova situacija postavlja pitanje opravdanosti tretiranja turizma kao opcije za razvoj. Razvoj turizma može imati značajne negativne posljedice na različite aspekte, kao što slijedi: 1. Ekonomski aspekti - sezonski utjecaj na turističko poslovanje, konkurencija, visoka ovisnost o uvozu, što smanjuje devizne priljeve od turizma, posljedice globalizacije, visok udio nekvalificiranih i slabo plaćenih poslova, narušavanje tradicionalnih oblika zapošljavanja poput poljoprivrede i ribarstva. 2. Sociokulturni aspekti - gubitak kulturnog identiteta, nestanak tradicionalnih vrijednosnih sustava, ugrožavanje ljudskih prava, prisutnost kriminala, prostitucije i drugih socijalnih negativnosti. 3. Ekološki aspekti - emisija štetnih plinova iz turističkih prijevoznih sredstava, intenzivna potrošnja resursa i proizvodnja otpada, visoka potrošnja vode, konverzija zemljišta u turističke svrhe i drugi negativni utjecaji na okoliš.

Ovi aspekti ukazuju na važnost promišljenog upravljanja razvojem turizma kako bi se minimizirale negativne posljedice i postigla ravnoteža između ekonomskih, sociokulturnih i ekoloških aspekata održivog turizma.

Ključno za pravi doprinos turizma ukupnom razvoju je pažljivo planiranje i upravljanje, s naglaskom na unaprjeđenju kvalitete života lokalnog stanovništva i zaštiti prirodnog i kulturnog

okoliša. Ova holistička perspektiva predstavlja temelj koncepta održivog razvoja, u kojem turizam ima značajnu ulogu u postizanju ravnoteže između ekonomskog, sociokulturnog i ekološkog napretka.

Održivost turizma usko je povezana s postizanjem ravnoteže između vrste i obujma turističkih aktivnosti s jedne strane, i kapaciteta prirodnih i stvorenih resursa s druge strane. Veličina stvarnog kapaciteta ima ključnu ulogu u zaštiti okoliša i postizanju održivog razvoja. Stvarni kapacitet turističke destinacije obuhvaća prostorne, biološke, socijalne i psihološke/perceptivne aspekte okoliša u turizmu. Ovaj kapacitet se odnosi na optimalno iskorištavanje svake turističke destinacije, bez negativnih posljedica na resurse, smanjenja zadovoljstva potrošača ili izazivanja suprotnih učinaka na društvo, gospodarstvo i kulturu područja. Možemo zaključiti da odgovorni i održivi razvoj turizma obuhvaća razvoj koji zadovoljava trenutne potrebe turista, turističkih destinacija i svih dionika u turizmu, istovremeno očuvajući i poboljšavajući mogućnosti korištenja turističkih resursa u budućnosti, bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Cilj je poboljšanje kvalitete života ljudi (turista i lokalnog stanovništva) unutar granica ekosustava koji nas okružuje.

2.2. Održivi razvoj u republici Hrvatskoj

U kontekstu Hrvatske, održivi razvoj također dobiva na značaju. Hrvatska ima bogatu prirodnu baštinu, razvedenu obalu, nacionalne parkove i zaštićena područja koja privlače veliki broj turista. Stoga je očuvanje prirodnih resursa ključno za dugoročnu održivost turizma u zemlji. Također se sve više ulaže u obnovljive izvore energije, smanjenje emisija stakleničkih plinova te očuvanje biološke raznolikosti. Postoje i inicijative koje promiču održivi način života, potiču recikliranje i smanjenje otpada te podržavaju ekološki osviještene prakse. Neke od tih inicijativa su "Zelena čistka" (Clean Up) to je inicijativa koja okuplja volontere kako bi očistili divlja odlagališta otpada diljem Hrvatske i promicali svijest o važnosti očuvanja okoliša. Zatim "Plastični izazov" (Plastic Challenge) je kampanja koja potiče pojedince na smanjenje uporabe plastičnih materijala i zamjenu jednokratnih plastičnih proizvoda ekološki prihvatljivim alternativama. Nadalje "Dani kolektivne sadnje drveća"; to je godišnja inicijativa koja potiče građane da sudjeluju u sadnji drveća kako bi doprinijeli pošumljavanju i očuvanju zelenih površina. "Biciklom na posao" je

kampanja koja promovira korištenje bicikla kao ekološkog i zdravog načina prijevoza te potiče ljude da se odreknu automobila barem jedan dan u tjednu. "Zero Waste Hrvatska" je pokret koji zagovara smanjenje otpada i promicanje principa smanjenja, ponovne uporabe i recikliranja kako bi se postigao cilj nultog otpada. "Eko patrola" je inicijativa koja okuplja mlade volontere kako bi educirali javnost o važnosti zaštite prirode i okoliša te provodili akcije čišćenja prirodnih područja. Ove inicijative, među mnogima drugima, igraju važnu ulogu u promicanju održivog načina života u Hrvatskoj, potičući građane da donose svjesne odluke i djeluju u korist očuvanja okoliša i stvaranja bolje budućnosti.

3. TEMELJNO ODREĐENJE RESURSA I ATRAKCIJA

„Turističke atrakcije su vrednovani turistički resursi koji imaju osobito privlačna obilježja te utječu na ukupnu privlačnost i atraktivnost destinacije. To su resursi koji su u određenoj mjeri prilagođeni i dostupni za turističko razgledavanje.“⁵ Kvalitetna valorizacija turističkih atrakcija se postiže tako što ona treba postati kvalitetan i inovativan turistički proizvod. Na moderan način interpretirati turistima što zahtjeva također ulaganje u tehnologiju, kreacije, inovacije i osobnu angažiranost. „Bit turističkih atrakcija određena je ekonomikom turizma, prema kojoj svaka turistička usluga sadrži tri obvezne grupe činitelja ponude uključujući turističke atrakcije u destinaciji, komunikativne činitelje ponude iskazane kroz prometne uvjete za pristup destinaciji te receptivne činitelje ponude koji uključuju smještaj i prehranu u destinaciji.“⁶ U ovom radu će se analizirati jedno malo turističko mjesto koje je razvijeno uz "mega" atrakciju od ključnog nacionalnog značaja i visokoga intenziteta posjeta, te će se interpretirati i valorizirati njegovi turistički resursi. Grad Slunj predstavlja idealan primjer mikro destinacije kojoj se pridaje iznimna važnost i afirmacija, a u kojoj je uspostavljen jedinstven lanac vrijednosti. Sve više se razvija prepoznatljivost ove destinacije, i to upravo pored Nacionalnog parka Plitvička jezera.

3.1. Određenje resursne osnove

„Turistički su resursi svako dobro, svako sredstvo i svaka mogućnost koja se može iskoristiti za turistički boljitak, ali u sebi moraju sadržavati visok stupanj privlačnosti. Atraktivna svojstva resursa trebali bi biti osnova turističke ponude neke zemlje.“⁷ Turistički resursi predstavljaju različite elemente koji privlače turiste i pružaju im zadovoljstvo i autentično iskustvo prilikom posjeta određenoj destinaciji. Osnova turističkih resursa čini temeljnu atrakcijsku vrijednost destinacije te je ključna za njenu turističku privlačnost i konkurentnost na tržištu. Turistički resursi

⁵ Kulturna baština u turističkoj destinaciji: vrednovanje i održivi menadžment; Tamara Florčić, Barbara Florčić, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Općina Medulin, 2019., str. 2, 7.6.2023.

⁶ Kulturna baština u turističkoj destinaciji: vrednovanje i održivi menadžment; Tamara Florčić, Barbara Florčić, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Općina Medulin, 2019., str. 2, 7.6.2023.

⁷ Kulturna baština u turističkoj destinaciji: vrednovanje i održivi menadžment; Tamara Florčić, Barbara Florčić, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Općina Medulin, 2019., str. 2, 7.6.2023.

moгу biti prirodni, kulturni, povijesni, arhitektonski, gastronomski, rekreacijski ili društveni. Prirodni resursi uključuju krajolike, nacionalne parkove, plaže, rijeke, jezera ili planine. Kulturni resursi obuhvaćaju povijesne spomenike, muzeje, arheološka nalazišta, tradicije, običaje i folklor. Ostali resursi, poput arhitekture, gastronomije, sportskih aktivnosti ili događanja također mogu biti važni za turističku privlačnost destinacije. Prema Kušenovoj podijeli turistički resursi se dijele na temeljne turističke resurse, ostale izravne turističke resurse i neizravne turističke resurse. „Temeljni turistički resursi dijele se na potencijalne i realne turističke atrakcije. Ostalim izravnim turističkim resursima pripadaju: turističko-ugostiteljski objekti, prateći turistički sadržaji, turistički kadrovi, turističke zone (zone komercijalnoga turizma), turistička mjesta, turističke destinacije, turističke agencije, turistička organiziranost (turističke zajednice i sl.), turističke informacije i promidžbeni materijal, sustav turističkoga informiranja, turistička educiranost lokalnoga stanovništva, turistička atraktivnost susjednih destinacija. Neizravnim turističkim resursima pripadaju: očuvani okoliš, geoprometni položaj, prometna povezanost, komunalna infrastruktura i objekti društvenoga standarda, kvaliteta prostorne organizacije, oblikovanje objekata, vanjskih uređaja i zelenih površina, mirnodopsko stanje i politička stabilnost te ostali resursi.“⁸

Osnova turističkih resursa je ključna jer ona čini razliku između destinacija. Kvalitetni i jedinstveni resursi privlače veći broj turista, produljuju boravak posjetitelja i potiču njihovu želju za ponovnim posjetom. Osim toga, turistički resursi često imaju i učinak na lokalno gospodarstvo, potičući razvoj turizma, stvaranje radnih mjesta i povećanje prihoda. Stoga je važno da turističke destinacije prepoznaju svoje resurse, njihovu vrijednost i potencijal te ih održavaju, unapređuju i promoviraju na odgovoran način. Kvalitetno upravljanje turističkim resursima osigurava održivost, balans između ekonomskih, ekoloških i sociokulturnih aspekata te dugoročnu konkurentnost destinacije na turističkom tržištu.

⁸ Turistička atrakcijska osnova, Kušen, Eduard, monografija, znanstvena, Institut za turizam. Grad Zagreb, 2002., str. 17, 2.7.2023.

3.2. Definiranje atrakcijske osnove

„Sagledavanje turističke motivacije u kontekstu atrakcija ukazuje da su primarne one koje motiviraju turiste za posjet i doživljaj te atrakcije i destinacije.“⁹ Turisti koji dolaze iz udaljenih krajeva odabrat će putovanje samo ako turistička atrakcija nudi nešto izvanredno ili posjeduje izuzetnu vrijednost koju ne mogu pronaći na drugim mjestima. Sekundarne atrakcije imaju svoj šarm, ali su nešto što se obide usput. One nisu glavni razlog zbog kojeg netko posjeti određenu destinaciju. Ipak, takve atrakcije imaju lokalni značaj i doprinose ukupnom doživljaju destinacije. Tercijarne atrakcije su one za koje većinom turisti ne znaju, već ih otkriju slučajno.

„Dostupnost turističkih atrakcija ključna je za pozitivan marketinški učinak pri čemu se sagledava obilježen fizički i javni pristup, kao i informacijski punkt s tiskanim informacijama i potrebnom opremom te digitalna opremljenost i komunikativnost atrakcije.“¹⁰ Fizička dostupnost turističkih atrakcija ostvaruje se putem različitih prometnih sredstava, dok javna dostupnost obuhvaća povezanost atrakcija s javnim cestama i putovima, kao i postojanje privatnih puteva s reguliranim pristupom za turiste ili ograničenu dostupnost u određenim vremenskim uvjetima. „Na javnim površinama i prometnicama turističke atrakcije označavaju se tzv. „smeđom signalizacijom“, međunarodnim standardom, dok pješački i slični putovi imaju posebne oznake.“¹¹

Korištenje turističke atrakcije najčešće se ostvaruje kroz razgledavanje s ciljem edukacije ili zadovoljstva, kao i kroz aktivnosti rekreacije i wellnesa. Turističke atrakcije često su opremljene specifičnom opremom koja obuhvaća ambijentalno osvjetljenje, interaktivne zvukove, taktilne elemente i druge senzorne doživljaje, prilagođene samoj prirodi atrakcije.

Lokalna uprava turističke destinacije, DMO organizacije i ostali dionici trebaju objektivno procijeniti temeljne atrakcije destinacije, klasificirati ih i evidentirati u turističkom atlasu te procijeniti potencijale sinergijskog djelovanja i razviti strategije marketinškog plasmana i promocije na turističkom tržištu.

⁹ Turistička atrakcijska osnova, Kušen, Eduard, monografija, znanstvena, Institut za turizam. Grad Zagreb, 2002., 2.7.2023.

¹⁰ Kulturna baština u turističkoj destinaciji: vrednovanje i održivi menadžment; Tamara Florčić, Barbara Florčić, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Općina Medulin, 2019., str.4, 2.7.2023.

¹¹ Kulturna baština u turističkoj destinaciji: vrednovanje i održivi menadžment; Tamara Florčić, Barbara Florčić, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Općina Medulin, 2019., str.4, 2.7.2023.

4. KOMPARATIVNE PREDNOSTI GRADA SLUNJA

Grad Slunj je grad u središnjoj Hrvatskoj te se nalazi na južnom dijelu Karlovačke županije. Površine je 392,54 km², a prema popisu iz 2021. godine broji 4.224 stanovnika¹². Pod vodstvom grada Slunja nalazi se 67 naselja a najpoznatija su Slunj i Rastoke.

Slunj se nalazi na 258 metara nadmorske visine te na Dinaridima što mu daje poseban dinarski karakter. Na tom području vlada umjerena kontinentalna klima s blagim ljetima i umjereno hladnim zimama. Zahvaljujući tom obliku klime posjetiteljima te lokalnom stanovništvu se može nuditi bogat sadržaj tijekom cijele godine. Tijekom ljetnih mjeseci moguć je boravak u prirodi tijekom cijelog dana zbog nešto nižih temperatura od onih koje vladaju u primorju. Zimi je grad često pokriven snijegom što ga čini privlačnim za sve uzraste te je jedinstven za provođenje slobodnog vremena.

Područje na kojemu je grad Slunj je bogato vodom. Rijeke koje se nalaze u Slunju su Korana, Mrežnica i Slunjčica. Osim ranije navedenih postoje i mnogi potoci te izvori. Slunjčica služi kao izvor pitke vode u tom predjelu. S druge strane, rijeka Korana je poznata kao popularno mjesto za kupanje tijekom ljetnih mjeseci. Naselje koje je nastalo na utoku rijeke Slunjčice u rijeku Koranu je poznato vodeničarsko naselje Rastoke. Osim navedenih dviju rijeka, u okolici Slunja nalazi se i rijeka Mrežnica, poznata kao popularna destinacija za rafting i kayaking, iako nudi mogućnost i za kupanje, što je posebno atraktivno za one hrabre i željne adrenalina..

Flora je na području Slunja vrlo bogata. Postoje mnogobrojne livade koje su nastale antropogenim djelovanjem u prošlosti. Na cijelom području evidentirana je 101 biljna vrsta. Od toga ih je 14 strogo zaštićeno temeljem Zakona o zaštiti prirode, a dvije glase i za subendeme. Osim livada, na području grada Slunja nalaze se i mješovite šume hrasta i graba. Ove se šume razvijaju na području koji je udaljen od podzemnih voda, na brdskim terenima. Na još višim područjima vladaju brdske bukove šume.

Fauna je također bogata. Vrste koje većinom ovdje obitavaju su ribe, vodozemci, gmazovi, ptice i sisavci. Najvažnije vrste riba su pastrve i nosare, a od ptica tu su čvorak, grlica, sivi sokol i mnoge druge. Zmije su veoma česta pojava u ljetnim mjesecima, a najpoznatija je zmija ribarica koja

¹² Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

obitava u vodama. Prisutni su i mnogi leptiri, čak 7 vrsta danjih leptira. Od sisavaca najviše se može naći šišmiši, vjeverice i vidre.

5. ANALIZA TURISTIČKOG TRŽIŠTA GRADA SLUNJA

Grad Slunj nalazi se u unutrašnjosti Republike Hrvatske te je do nedavno bio nepoznata ili malo poznata turistička destinacija. Zbog nemira za vrijeme Domovinskog rata ovo je područje trebalo više vremena za oporavak od velikog dijela države. Iako nova destinacija, stekla je relativno veliku popularnost zbog blizine nacionalnog parka Plitvička jezera. Turistička ponuda je vrlo bogata te se razvija iz godine u godinu, a turistička potražnja se sa vremenom povećava. Gradi se na mnogobrojnim prirodnim ljepotama te broji mnogobrojne staze i putove.

Turizam grada Slunja razvija se puno kraće nego većina destinacija u Republici Hrvatskoj, pogotovo ako ga uspoređujemo sa destinacijama na obali. Međutim, grad Slunj razvija svoju turističku ponudu iz godine u godinu te destinacija postaje sve poznatija u državi i svijetu.

5.1. Analiza turističke potražnje

Godinama je grad Slunj bio poznat kao usputna destinacija na D1 cesti koja povezuje unutrašnjost Hrvatske s Jadranskim morem ili Plitvičkim jezerima tijekom ljeta. Međutim, u proteklih pet godina, Slunj postaje sve više prepoznat po svojoj jedinstvenosti i postaje sve popularnija destinacija za vikend odmor. Ovo se može vidjeti po podacima prikazanim u tablici 1.

Tablica 1.: Dolasci domaćih i stranih turista u Slunj u razdoblju od 2018. do 2022. godine

<i>Godina</i>	<i>Domaći</i>	<i>Strani</i>	<i>Ukupno</i>
2018.	3518 (5.93%)	55 841 (94.07%)	59 359
2019.	4713 (7.86%)	55 213 (92.13%)	59 926
2020.	10 841 (15.49%)	59 125 (84.51%)	69 966
2021.	7 292 (29,17%)	17 707 (70.83%)	24 999
2022.	7 343 (19,43%)	30 440 (80,57%)	37 783

Izvor: Izrada autora prema podacima sa web stranice turističke zajednice grada Slunja: <https://slunj-rastoke.hr/dokumenti/>, 4.4.2023.

Prema podacima iz gore navedene tablice, može se vidjeti kako je broj kako stranih tako i domaćih turista porastao tijekom godina. Iako je uobičajeno da većinu dolazaka čine strani turisti, dolazak domaćih turista skočio je 2020. godine zbog popuštanja mjera u ljetnim mjesecima i utjecaja pandemije Covid-19. Nakon potpunog lockdown-a, mnogi su osjetili želju za putovanjem, ali ograničenja putovanja izvan granica države nagnala su ih da istraže lokalna odredišta. Uz to, ova destinacija koja nudi boravak u prirodi i smanjenu mogućnost zaraze, postala je privlačna i stranim turistima koji su tražili sigurno mjesto za odmor. Broj stranih turista 2021. godine pao je za 13,68% u usporedbi s prethodnom godinom, prema priloženoj tablici, vidljivo je da se već 2022. godine broj stranih turista oporavlja te se povećao za 9,74%. Slična situacija se događa i kod dolazaka domaćih turista. Naime, iz tablice se može vidjeti kako za razliku od prethodne godine 2021. broj domaćih turista opada za 32,72% no postupno porasta tijekom 2022. godine.

Prema tablici 2 koja se nalazi u nastavku, vidi se kako je ukupan broj noćenja 2019. godine za domaće turiste naglo porastao, dok je za strane turiste pao u odnosu na prethodnu godinu. Pad broja noćenja turista 2020. godine se može pripisati dolasku svjetske pandemije jer su putovanja bila ograničena tijekom većeg dijela godine. Prema navedenoj tablici 2022. godine broj noćenja stranih i domaćih turista je u ponovnom porastu.

Tablica 2.: Noćenja domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine

<i>Godina</i>	<i>Domaći</i>	<i>Strani</i>	<i>Ukupno</i>
2018.	6 634	119 650	126 284
2019.	14 600	110 669	125 269
2020.	7 368	110 189	117 557
2021.	11 979	40 701	52 680
2022.	12 718	76 265	88 983

Izvor: Izrada autora prema podacima sa web stranice turističke zajednice grada Slunja: <https://slunj-rastoke.hr/dokumenti/>, 4.4.2023.

Nadalje, prosječan broj dana boravka domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine prikazan je u tablici 3. Najveći prosjek dana boravka domaćih turista je dostignut 2019. godine, a iznosi 3,1 dok je stranih turista najveći prosjek bio 2021. te u tom kontinuitetu ostao i 2022. godine, iznosio je 2,3. Prema tablici može se primijetiti da u proteklih pet godina prosječan broj dana boravka turista postepeno raste.

Tablica 3: Prosječan broj dana boravka domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine

<i>Godina</i>	<i>Domaći</i>	<i>Strani</i>
2018.	1,89	2,14
2019.	3,1	2
2020.	0,68	1,86
2021.	1,64	2,3
2022.	1,73	2,3

Izvor: Izrada autora prema podacima sa web stranice turističke zajednice grada Slunja: <https://slunj-rastoke.hr/dokumenti/>, 4.4.2023.

U sljedećoj tablici prikazan je indeks iritacije u proteklih pet godina.

Tablica 4: Indeks iritacije dolaska domaćih i stranih turista u razdoblju od 2018. do 2022. godine

<i>Godina</i>	<i>Indeks iritacije</i>
2018.	12,9
2019.	14,2
2020.	14,3
2021.	5,9
2022.	9,0

Izvor: Izrada autora prema podacima sa web stranice turističke zajednice grada Slunja: <https://slunj-rastoke.hr/dokumenti/>, 4.4.2023.

Prema ranije navedenim podacima, može se vidjeti da se turizam grada Slunja razvija i napreduje iz godine u godinu. To se može primijetiti po broju dolazaka kao i noćenja u posljednjih pet godina. Grad Slunj je relativno novo poznata turistička destinacija koja još puno može raditi na svojem razvitku, a kroz istraženo može se zaključiti da i radi na tome. Kroz istraženo se može zaključiti da je grad Slunj u fazi rasta te da bi se trebala još poboljšati kvaliteta usluge te da se trebaju dodati nove usluge postojećim proizvodima uz povećanje cijena usluga u rangu njihove kvalitete.

5.2. Analiza turističke ponude

Turizam grada Slunja razvija se puno kraće nego većina destinacija u Republici Hrvatskoj, pogotovo ako ga uspoređujemo sa destinacijama na obali. Međutim, grad Slunj razvija svoju turističku ponudu iz godine u godinu te destinacija postaje sve poznatija u državi i svijetu.

Tablica 5:Smještajni kapaciteti grada Slunja (2023.)

Vrsta smještaja	Broj objekata	Broj ležajeva
Hotel	1	100
Hostel	1	17
Kamp	1	30
Pansion	1	43
<u>Bike&Bed</u>	3	21
Restorani sa smještajem	4	40
Kuća za odmor	12	72
Obiteljski smještaj	104	527
UKUPNO	127	850

Izvor: obrada autora prema podacima dobivenim iz TZ Slunj (<http://slunj-rastoke.hr/properties-list-half-map/>)

Analiza podataka iz gore navedene tablice pokazuje izrazitu raznolikost smještajnih kapaciteta u gradu Slunju. Osim hotela, hostela, kampova i pansiona, nude se i obiteljske smještajne jedinice. Prema podacima, najveći broj smještajnih objekata čine upravo obiteljski smještajni kapaciteti, slijede kuće za odmor, restorani sa smještajem te Bike&Bed - novi trend smještaja za bicikliste čija ruta prolazi kroz destinaciju. U pogledu broja ležajeva, najveći broj se nalazi u obiteljskim

smještajnim jedinicama, a slijedi ih hotel. Zanimljivo je da se broj smještajnih objekata i ležajeva kontinuirano povećava kroz vrijeme, što ukazuje na pozitivan trend razvoja turizma u gradu Slunju

Tablica 6: Analiza ugostiteljskih objekata 2023.

Vrsta ugostiteljskog objekta	Broj jedinica
Bar	9
OPG	5
Restoran	14
UKUPNO	28

Izvor: obrada autora prema podacima dobivenim od TZ Slunj, <https://slunj-rastoke.hr/en/restaurants/>

Tablica 6 prikazuje raznovrsnu ponudu ugostiteljskih objekata u turističkom odredištu Slunj, među kojima se ističu restorani, barovi te OPG-ovi koji nude autentične proizvode i usluge hrane i pića. Od ukupno 28 objekata, većina su restorani (njih 14), dok barovi čine 9 jedinica, a OPG-ovi 5. Svi navedeni objekti kontinuirano ulažu u kvalitetu ponude kako bi privukli i zadržali posjetitelje te pridonijeli daljnjem razvoju turizma u Slunju.

6. ANALIZA TURISTIČKO-RESURSNE OSNOVE DESTINACIJE

Grad Slunj raspolaže obiljem prepoznatljivih turističkih resursa, među kojima su mnogi od kulturnog značaja. Nažalost, nisu svi od njih adekvatno valorizirani, što umanjuje njihovu turističku privlačnost i iskorištenost u potpunosti. Turistička se atraktivnost grada Slunja uglavnom temelji na prirodnim atrakcijama međutim kulturna baština je jednako bitan faktor u formiranju identiteta Grada. Grad Slunj se može pohvaliti bogatom poviješću, specifičnim običajima, kulinarskim specijalitetima, karakterističnim govorom te impresivnim brojem manifestacija koje se održavaju tijekom cijele godine. Posebice u proteklih godinu dana, ovaj grad je obogaćen novim manifestacijama, što zajedno s prirodnim resursima, stvara osnovu za jedinstvenu turističku atrakciju.

6.1. Kulturno - povijesna baština

Slunj se spominje u doba ranog feudalizma, točnije u 12. stoljeću, kako navodi Žalac: „kao feudalna utvrda koju je kralj Bela III. darovao krčkim knezovima (1139), kasnijim Frankopanima.“¹³ Grad Slunj je kroz povijest bio privlačno područje mnogim narodima i osvajačima. Uz Frankopansku gradinu tome također svjedoče i ostaci Francuske kratkotrajne uprave. „Naime Francuzi su bili poznati po svojim stručnjacima za izgradnju cesta, prijelaza i mostova preko rijeka te žitnih skladišta, što im je bilo potrebno u vojne svrhe te za prehranu i zapošljavanje osiromašenog stanovništva.“¹⁴ Tako je za doba Napoleonove vladavine izgrađen drveni most preko Korane te cesta kroz Rastoke koja je vodila do naselja Furjan, odnosno tadašnju granicu s Turskom. Uz to danas također možemo vidjeti ostatke zidina Napoleonovog magazina.

Slunj je, uz brojne povijesne građevine, poznat i po prvom hrvatskom olimpijcu Milanu Neraliću. Neralić je osvojio prvu hrvatsku olimpijsku medalju u mačevanju na Olimpijskim igrama u Parizu 1900. godine, te je postao poznat i izvan sportskih krugova kao značajna osoba u hrvatskoj sportskoj povijesti. 2021. godine u Slunju je podignut spomenik u čast Milanu Neraliću.

¹³ Toma Žalac: „Rastoke na slapovima Slunjčice“, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb 1990.

¹⁴ Toma Žalac: „Rastoke na slapovima Slunjčice“, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb 1990.

6.2. Ocjena atrakcija

U narednom poglavlju analizirati će se specifični oblici turizma kroz tablicu afirmiranih atrakcija. Prema njoj moći ćemo vidjeti koliko je koja atrakcija poznata i posjećena, a nastavno će se analizirati svaka od atrakcija.

Tablica 7. : Ocjena atrakcija specifičnih oblika turizma grada Slunja

ATRAKCIJA				
	Afirmirana atrakcija	U procesu afirmacije	Neafirmirana atrakcija	Nije atrakcija
SPORTSKO REKREACIJSKI TURIZAM				
Rastoke trial	x			
Biciklizam		x		
Kuglanje			x	
Kupanje na riječnim kupalištima		x		
Rafting, kayaking, kanu	x			
Nordijsko hodanje i pješaćenje			x	
MANIFESTACIJSKI TURIZAM				
Dani grada Slunja		x		
Festival Momento Demento (MoDem)	x			
Advent			x	
Motorijada	x			
GASTRONOMSKI TURIZAM				
Restoran „Pod rastočkim krovom”		x		
Restoran Ambar		x		
RURALNI TURIZAM				
Konjički centar Rastoke		x		
KULTURNI TURIZAM				
Vodeničarsko naselje Rastoke	x			
Frankopanska gradina		x		
Napoleonov magazin		x		
LOVNI I RIBOLOVNI TURIZAM				
			x	

Izvor: obrada autora prema podacima dobivenim od TZ Slunj, <https://slunj-rastoke.hr/en/homepage-en/>, 15.4.2023.

Sportsko rekreacijski turizam je posebno razvijen u gradu Slunju. Rastoke trial je jedna od najpoznatijih trial utrka u ovom dijelu zemlje, koja privlači mnoge trkače iz cijele Republike Hrvatske, ali i iz ostatka Europe i svijeta. Ovaj sportski događaj ne samo da okuplja natjecatelje, već i privlači mnoge zainteresirane gledatelje koji pasivno uživaju u ovom sportu. Biciklizam je također izuzetno popularan u gradu Slunju, no staze nisu adekvatno razvijene i uređene kako bi privukle još veći broj turista. Kako bi se što više promovirala ova aktivnost te kako bi se povećala njena popularnost razvila se mogućnost iznajmljivanja bicikala, kako u turističkoj zajednici tako i u mnogih oblicima smještaja. Kuglanje, s druge strane, je aktivnost koja i dalje većinom služi za razonodu lokalnog stanovništva, a tek katkad za turiste. Razvojem objekta koji pruža mogućnost bavljenja ovom aktivnosti pomogla bi povećanju broja posjetitelja koji se bave kuglanjem. Nadalje, kupanje na riječnim kupalištima je moguće tijekom srpnja i kolovoza kada su temperature visoke te temperatura vode dosegne razinu koja je prigodna za kupanje. Ova mogućnost služi kao odličan supstitut kupališnom turizmu u primorskim destinacijama te pruža mogućnost boravka turista ovdje tijekom ljetnih mjeseci. Rafting, kayaking i vožnja kanuom su dostupne tijekom toplijih mjeseci, obično od početka svibnja do rujna, kada su vodostaji rijeka povoljni za ove aktivnosti. Ove adrenalinske vodene aktivnosti privlače različite interesne skupine, od mladih avanturista do obitelji s djecom, zbog svoje atraktivnosti i prilagođenosti širokom spektru sudionika.

Nordijsko hodanje i pješačenje su nedavno uvedene aktivnosti u ovoj destinaciji, a provode se s ciljem promocije putem brojnih edukacija, s posebnim naglaskom na stariju populaciju. Također, gosti imaju mogućnost iznajmljivanja opreme, uključujući štapove, u prostorima turističke zajednice i smještajnim objektima.

Nadalje u tablici možemo vidjeti atrakcije koje se navode pod manifestacijski turizam grada Slunja. Dani grada Slunja je manifestacija koja se događa u kolovozu, a slavi oslobođenje prostora nakon Domovinskog rata. Posjećeni su posebno zbog koncerata popularnih izvođača u večernjim satima. Svake godine ova se manifestacija sve više promovira te privlači sve veći broj turista. Jedna od afirmiranih atrakcija je fesival Momento Demento (MoDem) koji se odvija od 2015. godine. Zahvaljujući njemu došlo je do velikog povećanja dolazaka i noćenja u gradu Slunju od tada. To je festival psihodelične muzike koji se odvija u kolovozu u trajanju od 7 dana i privlači veliki broj turista iz svih dijelova svijeta, posebice mlađih dobnih skupina. Motorijada je događaj koji se također održava u kolovozu i predstavlja jedan od najvećih okupljanja motorista u Republici

Hrvatskoj. Ova manifestacija privlači veliki broj motociklista iz svih dijelova Europe. Posjetitelji, osim uživanja u atraktivnoj motociklističkom defileu, mogu također uživati u koncertima i raznim popratnim aktivnostima koje se organiziraju kao dio programa Motorijade. Od manifestacija koje obilježavaju zimske mjesece, posebno se ističe Advent. Unatoč tome što je nova manifestacija, trenutno privlači manji broj posjetitelja i uglavnom je usmjerena lokalnom stanovništvu. No, ulaganjem u razvoj Adventa postoji mogućnost da se podigne na višu razinu, proširi ponuda i privuče veći broj turista iz zemlje i inozemstva.

Gastronomski turizam u gradu Slunju još uvijek nije u potpunosti razvijen, iako postoji bogata ponuda jela. Potrebno je raditi na poboljšanju ponude jer nedostatak ugostiteljskih objekata koji nude ova jela predstavlja izazov u njegovom razvoju. Zasad su najpoznatiji restorani „Pod rastočkim krovom“, restoran „Petro“ i restoran „Ambar“ koji pokušavaju na moderan način promovirati lokalne namirnice, posebice pastrvu, te tako privući više turista te predstaviti povijest i posebnosti ovoga kraja.

Pod ruralnim turizmom grada Slunja ističe se Konjički centar Rastoke koji nudi mogućnost treniranja jahanja (što u pravilu koristi lokalno stanovništvo), ali i jahanja na određeni vremenski period (tjedan, vikend, dan, sat). Moguće je jahati na ranču ili u prirodi, na okolnim livadama i po šumama. Ova aktivnost postaje sve popularnija među turistima ali i lokalnim stanovništvom.

Kulturni turizam, kako je prethodno navedeno, je vrlo značajan za grad Slunj, no postoje atrakcije koje su još u procesu afirmacije. Najpoznatija kulturna atrakcija je vodeničarsko naselje Rastoke koje je 2021. upotpunila šetnica uz slapove te most preko rijeke Korane koji danas povezuje gornje i donje Rastoke. Šetnica je koncipirana s ciljem omogućavanja turistima cirkularnog kretanja kroz naselje, s namjerom smanjenja gužvi na određenim lokacijama tijekom ljetnih mjeseci. Nadalje,

Frankopanska gradina je impresivna utvrda koja se ne može zanemariti pri putovanju prema Plitvičkim jezerima. Nažalost, nedostaje ulaganja u njen razvoj i neiskorištavanje njenog punog potencijala. Ova izuzetna lokacija bila bi idealna za izgradnju muzejskog prostora ili otvorenog kazališta, što bi posjetiteljima omogućilo dublje razumijevanje i učenje o ovom području. Pravilno iskorištena, Frankopanska gradina bi mogla postati kulturološki i edukativni centar koji bi pružio obogaćeno iskustvo za posjetitelje, istovremeno čuvajući bogatu povijest i baštinu ovog kraja. Napoleonov magazin je zgrada smještena na području grada Slunja. Kako je ranije spomenuto, izgrađena je u vrijeme Napoleona, a služila je kao skladište vojne opreme francuske vojske.

Nažalost, nedovoljno se ulaže u ovu atrakciju, zbog čega njen puni potencijal nije iskorišten, što rezultira manjim brojem posjetitelja. Ipak, u neposrednoj blizini nalazi se restoran Ambar, što omogućava posjetiteljima da istovremeno uživaju u pogledu na magazin dok se opuštaju i uživaju u obrocima u restoranu.

Naposljetku, lov i ribolov su aktivnosti koje još uvijek većinski koristi samo lokalno stanovništvo. Bogatstvo životinjskog svijeta u vodama ali i na kopnu nude mogućnost razvitka ovog oblika turizma.

U svim navedenim aktivnostima, koje su namijenjene svim dobnim skupinama, različitim interesnim grupacijama te turistima različitih platežnih moći, gosti mogu uživati i koristiti usluge tijekom cijele godine. Velika raznolikost ponude daje veliku prednost gradu Slunju pred drugim destinacijama koje nude slične proizvode manjeg spektra. Iskorištenost resursa u destinaciji je uistinu visoka, uz unaprjeđenje dobara i usluga moglo bi se doći do još bolje ponude i jako dobrih rezultata te boljeg pozicioniranja. Također, navedeno istraživanje također dokazuje hipotezu H1: „Turistički resursi u gradu Slunju nisu dovoljno valorizirani“.

6.3. SWOT ANALIZA

Grad Slunj ima bogatu povijesnu podlogu, od Napoleonovih izgradnji cesta i magazina za ostavu oružja i ostalih sredstava njegovih vojnika, zatim Slunjskih Frankopana koji su izgradili gradinu koja je služila kao obrana od turskih osvajanja, te najviše ga obilježava pad koji je doživio u Domovinskom ratu. Svaki dio povijesti ostavljen je u tragovima u gradu, te je to jedna od velikih prednosti odnosno snaga grada. Posjetitelji mogu vidjeti kroz razne utvrde, voeničarsko naselje i spomenike različite dijelove povijesti grada.

Još jedna od snaga grada je i umjerena kontinentalna klima. Grad se nalazi na povoljnom brežuljkastom području gdje su ljeta blaga a zime umjerene što je idealno za posjećivanje grada ne samo u ljetnim mjesecima već i tokom cijele godine.

Slunj je grad bogate kako kulturne tako i prirodne baštine. Ima mnogo vanjskih aktivnosti kojima se lokalno stanovništvo i turisti mogu baviti. Iz godine u godinu razvija se sportski turizam, ljudi

se okreću prirodi te bogatstvo šumama i rijekama gradu daje snagu za još bolji razvitak sportskog turizma.

S druge strane kako i snage tako grad ima i slabosti na kojima bi se u daljnjem razvoju grada trebalo dosta poraditi. Naime, Slunj je grad koji ima potencijala međutim nije svrstan u poznate destinacije. Uočljiv je tek kad turisti prolaze iz smjera kontinentalne Hrvatske na Jadransku obalu državnom cestom D1 međutim danas je cilj turistima doći što prije na odredište te se većinom koristi autoput. Dakle, nedovoljna promocija grada je slabost na kojoj treba poraditi u svrhu prepoznavanja grada kao turističke destinacije.

Kao što je prethodno spomenuto, jedan od značajnih problema grada je kršenje rokova za projekte koje sufinancira Europska unija. Nažalost, tijekom godina se često događa da većina tih projekata ostaje nedovršena ili polovično realizirana upravo zbog nepoštivanja rokova, a nakon toga se suočava s nedostatkom financijskih sredstava iz gradskog proračuna. Nadalje, Još jedna slabost grada Slunja leži u činjenici da postoji samo jedan hotel koji se nalazi udaljen 5 km od samog grada, što zahtijeva organizaciju autobusa za dolazak u grad, a to je najčešće dostupno samo organiziranim grupama. Individualni turisti obično moraju posjedovati vlastito vozilo za posjet gradu. Također, nedostatak pješačke zone od hotela do grada predstavlja značajan nedostatak.

Prilika grada je boravak u prirodi i na svježem zraku. Slunj je kao što je ranije navedeno grad s tri rijeke i bogatom florom i faunom. Prilika za turiste da se odmaknu od svakidašnjeg užurbanog života u urbanim i većim gradovima. Projektom Vodene tajne Slunja stvaraju se mnoga radna mjesta za lokalno stanovništvo, s naglaskom na cjelogodišnja zaposlenja koja nisu ograničena samo na turističku sezonu. Ovo predstavlja značajnu priliku za mlade ljude da ne budu prisiljeni na odlazak na obalu ili izvan države, već da imaju mogućnost zarađivati i ostati u vlastitom gradu.

Grad Slunj je relativno nedavno krenuo s intenzivnim razvojem turizma, za razliku od naselja bližih Plitvičkim jezerima koja su već prije Domovinskog rata započela s turističkim razvojem. Ta naselja su tijekom godina napredovala, s prvotnim naglaskom na privatni smještaj, ali danas su znatno razvijenija. Pružaju razne aktivnosti u prirodi i zbog svoje blizine Plitvicama privlače turiste koji često ostaju dulje vrijeme i uživaju u svim dodatnim aktivnostima. To čini ta naselja više od jednodnevne prolazne destinacije. Jaka konkurencija predstavlja veliki izazov za grad Slunj, ali s novim projektima se očekuje da će se to uskoro promijeniti. Ipak, daljnji rad na promociji grada i raznim inicijativama će biti ključan za postizanje bolje konkurentnosti.

Prijetnja koja se javlja unazad 5 godina je veliki broj izbjeglica. Naime, Slunj se nalazi u velikoj blizini granice s Bosnom i Hercegovinom te prijetnja od izbjeglica je svakidašnja pojava. Pansion u centru grada je prenamijenjen za interventnu policiju koja svakodnevno odlazi na granicu s ciljem sprečavanja migranata ilegalnog prelaska granice. Događa se da sve više izbjeglica uspije preći granicu te se pojave u gradu, policija zatim intervenira te traži osobne dokumente pa nekad i turiste što zna biti vrlo uznemirujuće te nepoželjno za turizam grada.

Suma SWOT analize može se jednostavno predočiti u dolje navedenoj tablici.

Tablica 8: Prikaz SWOT analize grada Slunja

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - bogata povijesna podloga - povoljna geografska pozicija - bogata kulturna i prirodna baština - razvoj sportskog turizma - kulturne manifestacije i vanjske aktivnosti: 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna prepoznatljivost i promocija - problemi s rokovima projekata i financijama - ograničen smještajni kapacitet - nedostatak pješačke zone i infrastrukture
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - prirodna okolina i svjež zrak - projekt Vodene tajne Slunja i zapošljavanje - razvoj turizma i konkurencija - promocija i inicijative 	<ul style="list-style-type: none"> - prisutnost izbjeglica i migracija - utjecaj na turističko iskustvo - sigurnosni problemi - nepredvidivost situacije

Izvor: obrada autora, 4.7.2023.

7. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

U narednom poglavlju obrađivati će se rezultati istraživanja hipoteza koji podrazumijevaju opis ciljeva te se navodi koje se metode koristile prilikom empirijskog istraživanja. Rezultati pojedinih hipoteza su raščlanjeni u dva dijela, u prvom dijelu opisivat će se rezultati hipoteze H2: „*Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada*“ zatim slijede rezultati hipoteze H3: „*Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način*“.

7.1. Ciljevi i metode istraživanja

Ciljevi istraživanja u ovom diplomskom radu su sljedeći:

1. Primijeniti razinu valorizacije kulturno turističkih resursa grada Slunja.
2. Istražiti razinu uključenosti lokalnog stanovništva u kulturno turistički razvoj grada Slunja.
3. Analizirati postojeće načine upravljanja kulturno turističkim resursima grada Slunja.
4. Ispitati svjesnost turističkog menadžmenta o potrebi održivog upravljanja kulturno turističkim resursima.
5. Istražiti moguće strategije za održivo upravljanje tim resursima.
6. Predložiti mjere za poboljšanje valorizacije kulturno turističkih resursa grada Slunja, uključujući uključivanje lokalnog stanovništva u kulturno turistički razvoj i primjenu održivih praksi upravljanja.

U ovom diplomskom radu primijenjene su različite metode istraživanja kako bi se dobili temeljni uvidi u razvoj turizma i upravljanje turističkim resursima grada Slunja. Ove metode igrale su ključnu ulogu u analizi, interpretaciji i zaključivanju u vezi s postavljenim istraživačkim pitanjima.

Povijesna metoda korištena je kako bi se identificirale ključne odrednice grada Slunja. Kroz retrospektivno proučavanje događaja i razvoja turizma, stvorena je temeljna slika povijesti grada, što je ključno za razumijevanje trenutnog stanja.

Deskriptivna metoda omogućila je jednostavno iznošenje činjenica dobivenih putem empirijskog istraživanja. Ova metoda omogućila je precizan prikaz stvarnosti bez dodatnih interpretacija.

Deduktivna metoda koristila se kao način zaključivanja, gdje su iz općih stavova izvedeni specifični, pojedinačni zaključci. Ovo je omogućilo procjenu prednosti i nedostataka trenutnog načina upravljanja turističkim resursima grada Slunja.

Analitička metoda temeljila se na raščlanjivanju složenih pojmova i zaključaka na jednostavnije dijelove te pojedinačno istraživanje. Ova metoda je bila ključna za dublje razumijevanje različitih aspekata turističkog razvoja grada.

Metoda kompilacije korištena je kako bi se integrirali rezultati drugih istraživanja zajedno s njihovim razmišljanjima, zaključcima i stajalištima. Ovaj pristup dopustio je da se analiza obogati širokim spektrom relevantnih informacija.

Metoda komparacije primijenjena je za usporedbu prošlog i sadašnjeg stanja, kao i za usporedbu stvarnog upravljanja s očekivanim i realnim upravljanjem propisanim od strane državnih i međunarodnih tijela u kontekstu održivog upravljanja turističkim resursima i destinacijom.

Induktivna metoda upotrijebljena je kako bi se na kraju rada, na temelju svih prikupljenih podataka i iznesenih tvrdnji, donio zaključak o cjelokupnoj temi istraživanja.

Metoda potvrde ili opovrgavanja također se primijenila prema kraju rada, u sklopu zaključka, kako bi se procijenile navedene hipoteze i utvrdilo jesu li istinite ili neutemeljene.

Ove različite metode omogućile su holistički pristup istraživanju i bolje razumijevanje kompleksnosti teme, doprinoseći tako dubljem razumijevanju turizma i upravljanja turističkim resursima grada Slunja.

7.2. Hipoteza (hipoteze) i znanstvene metode

U okviru ovog rada, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Turistički resursi u gradu Slunju nisu dovoljno valorizirani.

H2: Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada.

H3: Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način.

Cilj ovih hipoteza je sagledati stavove prema kulturno turističkoj ponudi iz dvije perspektive: lokalnog stanovništva i turističkog menadžmenta. Empirijsko istraživanje koje će potkrijepiti hipoteze provest će se putem anketnog ispitivanja na terenu, na području grada Slunja i okolice. Ovim istraživanjem će se utvrditi stavovi lokalnog stanovništva o kulturi i turizmu u Slunju te će se metodom intervjua provjeriti da li turistički menadžment zaista upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način.

Ovakav pristup istraživanju omogućit će dobivanje odgovora na postavljena pitanja u radu, prikupljanje potrebnih podataka za potvrdu ili opovrgavanje navedenih hipoteza te će stvoriti temelj za daljnje promišljanje i zaključivanje o kulturnom turizmu u Slunju.

7.3. Rezultati istraživanja

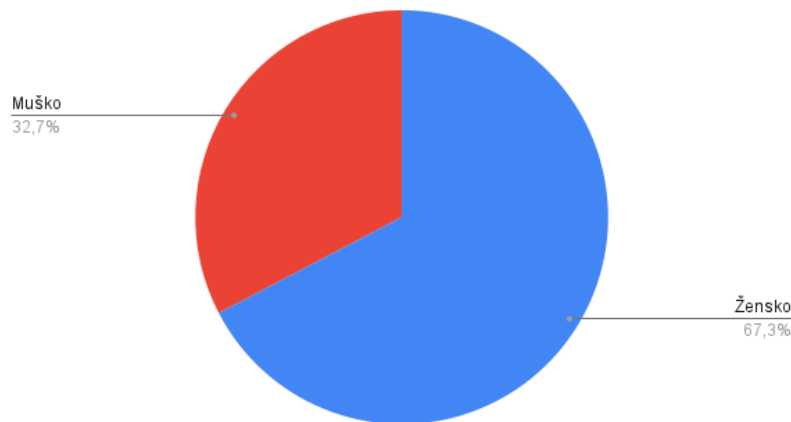
Ova cjelina podijeljena je na dva poglavlja, u jednom se obrađuju rezultati istraživanja hipoteze 2 „Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada“, a u drugom poglavlju se obrađuju rezultati istraživanja hipoteze 3: „Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način“.

7.3.1. Rezultati istraživanja hipoteze 2: „*Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada*“

U anketnom istraživanju sudjelovalo je 150 osoba sa područja Slunja i okolice. Od toga 107 ih je iz grada Slunja, 18 sa sela te 25 iz naselja u okolini Slunja. Raspon dobnih skupina među ispitanicima kreće se od najniže dobne granice od 15 godina pa sve do najviše granice od 68 godina. Važno je naglasiti značaj ispitivanja stavova i mišljenja ne samo mlađih generacija, već i starijeg stanovništva koje predstavlja važan dio kulturne baštine i povijesti grada te posjeduje vrijedna iskustva koja su vezana za razvoj turizma u gradu. Stoga, uključivanje starijeg stanovništva u istraživanje omogućava dobivanje cjelovite slike o kulturi i turizmu grada.

Od 150 ispitanih, 101 osoba je ženskog roda, dakle u ispitivanju je sudjelovalo 67,3% žena, te 32,7% muškaraca. Također najviše ispitanika spada u dobnu skupinu od 21 godine do 25 godina starosti (33,3%), zatim ih slijede ispitanici dobne skupine „više od 40 godina“ (24,7%).

Grafikon 1: Struktura ispitanika- spol

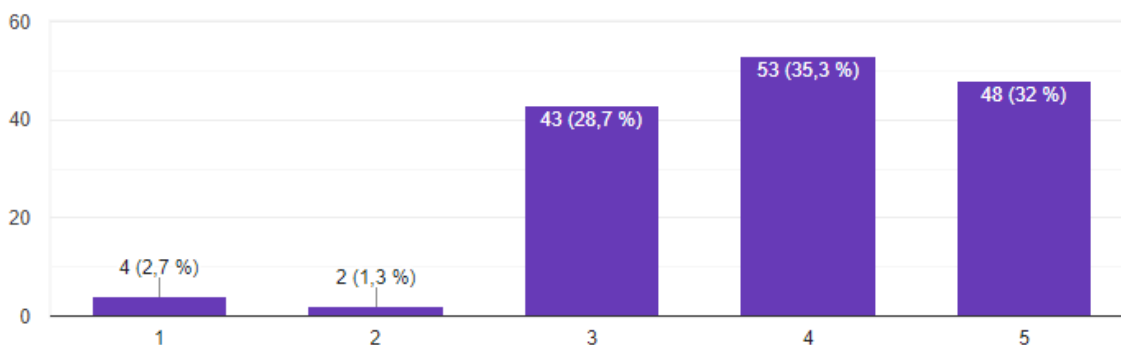
Izvor: obrada autora prema podacima iz ankete; <https://docs.google.com/forms/d/1sdBTipTs4zJ9e-BXMzDmGAWNzdMIe30e4HsIzzJXBBA/edit#responses>, 4.4.2023.

Nadalje, u anketi je sudjelovalo najviše stanovnika iz grada Slunja odnosno 71,33% građana, zatim 16,66% iz okolice grada Slunja, odnosno susjednih naselja.

Sljedeći set pitanja odnosio se na istraživanje stavova lokalnog stanovništva prema kulturi te njihovih preferencija i percepcije kulturne ponude grada Slunja. Također, istraživao se i opći značaj kulture za ispitanike.

Na pitanje „Koliko Vas osobno zanima kultura?“ ispitanici su morali ocijeniti stupanj zainteresiranosti od 1-5 (1- u potpunosti nezainteresiran/na, 5- u potpunosti zainteresiran/na) gdje je 35,3% ispitanika svoju zainteresiranost prema kulturi ocijenila ocjenom 4, zatim 32% ispitanika je ocijenilo ocjenom 5, te je 2,7% ispitanika označilo ocjenom 1. Zaključno od 150 ispitanika, većina je ispitanika bila sklona većoj zainteresiranosti za kulturu. Rezultati ispitanika prikazani su u postocima u grafu 2.

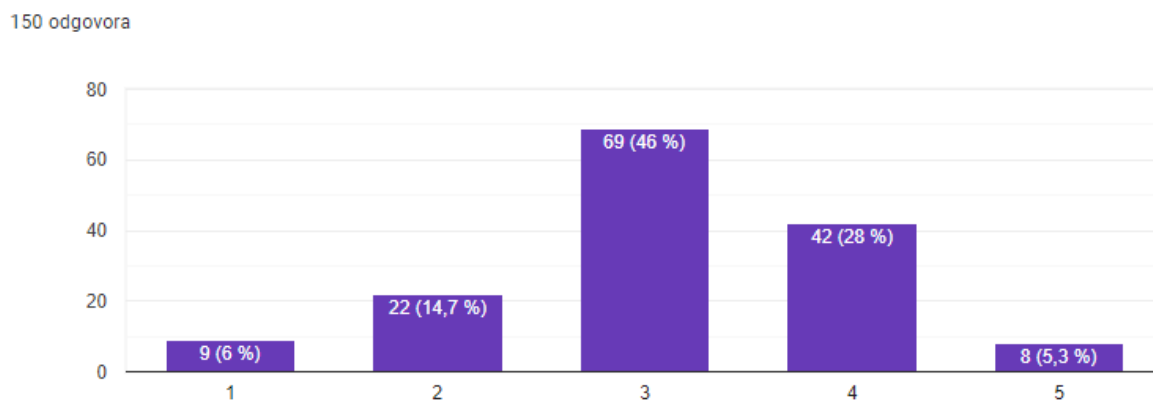
Grafikon 2: .: Struktura ispitanika osobnog zanimanja za kulturu

Izvor: <https://docs.google.com/forms/d/1sdBTipTs4zJ9e-BXMzDmGAWNzdMIe30e4HsIzzJXBBA/edit#responses>, 6.4. 2023.

Sljedeće pitanje se odnosilo na zadovoljstvo ispitanika kulturnom ponudom grada Slunja. Ocjenama u rasponu od 1 (u potpunosti nezadovoljan/na) do 5 (u potpunosti zadovoljan/na) ispitanici su ocijenili svoje zadovoljstvo. Od 150 ispitanika, 69 ispitanika (46%) ih je ocijenilo ocjenom 3 (niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na), dok ih je 6% bilo u potpunosti nezadovoljno, a 5,3% u potpunosti zadovoljno kulturnom ponudom grada Slunja što se može vidjeti u navedenom grafu.

Grafikon 3: Struktura ispitanika osobnog zadovoljstva kulturnom ponudom grada Slunja

Izvor: <https://docs.google.com/forms/d/1sdBTipTs4zJ9e-BXMzDmGAWNzdMIe30e4HsIzzJXBBA/edit#responses>, 6.4.2023.

Nadalje ispitanicima su postavljena pitanja o osobnom sudjelovanju na kulturnim događanjima u gradu Slunju, kao i ima li takvih događanja, po njihovom mišljenju, dovoljno ili ih treba uvesti godišnje više nego do sada. Prema rezultatima istraživanja, aktivnim odlaskom na kulturna događanja bavi se 65,3% stanovnika, te ih vrlo slično tom rezultatu (64,7%) smatra da takvih događaja nema dovoljno, odnosno da bi se trebala povećati ponuda kulturnih događanja u gradu Slunju. Također, ispitanici su ocjenama od 1 do 5 (1-nevažno, 2- manje važno, 3- svejedno, 4- važno i 5- vrlo važno) ocijenili važnost kulturnih događaja za promicanje kulture u gradu. Od 150 ispitanika, na to pitanje 61,3% ispitanika je ocijenilo sa ocjenom 5- vrlo važno dok je manjina odnosno 0.7% ispitanika odgovorilo da im je to nevažno.

Kulturna događanja u gradu Slunju najčešće su se odvijala u ljetnim mjesecima i to većinom krajem srpnja te početkom kolovoza. Dakle, prema rezultatima vidimo da lokalno stanovništvo ima želju sudjelovati u kulturnim događanjima, te smatra da je to vrlo bitno za promicanje kulture grada, međutim također da bi ih se trebalo rasporediti godišnje za ono što je moguće ne samo u ljetnim mjesecima.

Zadnje pitanje ovog seta na koje je trebalo napisati kratak odgovor, koji je bio opcionalan, je glasilo:

„Koje biste kulturne aktivnosti voljeli vidjeti u gradu Slunju, a koje su trenutno nedostupne?“

Većina ispitanika bi voljela vidjeti više koncerata, kazališnih predstava, izložbe kako i domaćih tako i vanjskih izvođača, upoznati nove kulture, ali jednako tako i predstaviti drugima svoju kulturu. Voljeli bi i više sportskih aktivnosti, aktivnosti za djecu koje sada nisu zastupljene, dani poezije, dani otvorenih vrata, vlastiti prostor/objekt muzeja povijesti Slunja, etnografski muzej, food festival da se time predstavljaju jela iz svih podneblja. Većina prijedloga je bila orijentirana na poticanje mladih izvođača, također poticanja mladih da drže do starih običaja, koja su nekad krasila kulturu grada Slunja, a kojih je danas sve manje, međutim ona se mogu očuvati kroz muzeje, izložbe i slično. Većini lokalnog stanovništva je da zadrže mlade u gradu, da se kroz razne događaje otvori više radnih mjesta, te da se kulturna ponuda otvori ne samo lokalnom stanovništvu već i cijeloj Hrvatskoj.

Sljedeći set pitanja odnosio se na važnost lokalnih proizvođača odnosno OPG-ova u gradu Slunju.

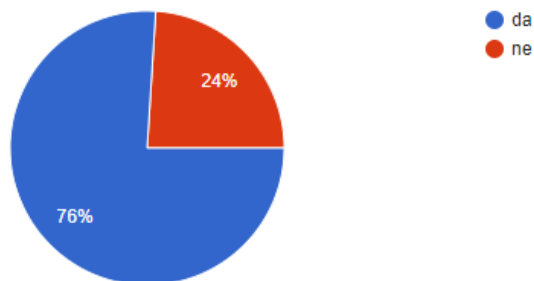
Na pitanje „Kupujete li proizvode lokalnih proizvođača (opg-a)?“ od 150 ispitanika, 76% odgovorilo je potvrdno. Pitanje koje je uslijedilo je bilo „Kako biste ocijenili promociju lokalnih poduzeća (opg-a) u gradu Slunju?“, ispitanici su ocjenama od 1 do 5 (1-vrlo loša, 2- loša, 3- niti dobra niti loša, 4- dobra, 5- vrlo dobra) ocijenili promociju. Odgovori su varirali naviše od 2 do 4. Odnosno 34% ispitanika smatra da promocija lokalnih poduzeća nije niti dobra niti loša, zatim 31,3% ispitanika ocijenilo je promociju sa 2, odnosno smatraju promociju lošom. Tek 4% ispitanika smatra da je promocija lokalnih poduzeća vrlo dobra. Svoje ocjene većina je potkrijepila odgovorima i idejama na pitanje koje je bilo također opcionalno, pitanje je glasilo: „Postoji li način na koji bi se mogla poboljšati promocija lokalnih poduzeća u gradu?“

Ispitanici su iznijeli da bi najbolji način promoviranja lokalnih poduzeća bio kroz višestruke marketinške aktivnosti, uključujući oglašavanje na radiju i internetu, organiziranje sajмова primjerice na mostovima u Rastokama, suradnju s restoranima i trgovinama, tijekom velike posjećenosti turista postavljanje štandova u Rastokama i centru grada s proizvodima domaćih proizvođača, te kreiranje događaja poput "food festivala" ili "dana lokalnih proizvoda". Trenutno su lokalna poduzeća (opg-ovi) uglavnom poznata samo po pozitivnom glasu, stoga bi bilo korisno da grad i ministarstva turizma, ruralnog razvoja pruže poticaje i poboljšaju marketinšku podršku za njih.

Grafikon 4: Struktura ispitanika osobne kupovine proizvoda lokalnih proizvođača

10. Kupujete li proizvode lokalnih proizvođača (opg-a)?

150 odgovora

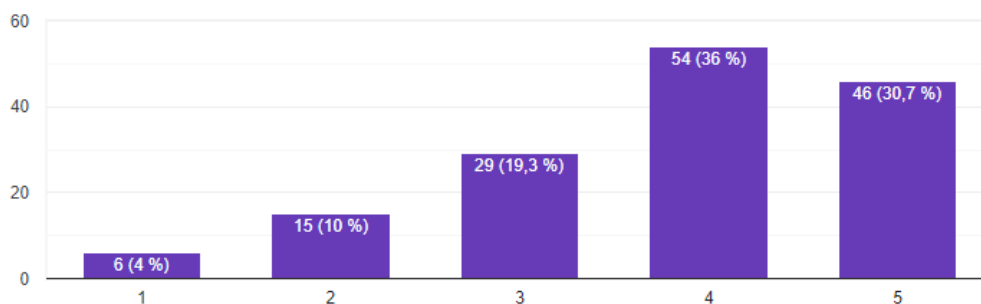

Izvor: Obrada autora prema podacima iz ankete: <https://docs.google.com/forms/d/1sdBTipTs4zJ9e-BXMzDmGAWNzdMIe30e4HsIzzJXBBA/edit#responses>, 5.4.2023.

Sljedeći, ujedno i zadnji set pitanja ankete se odnosi na to koliko lokalno stanovništvo sudjeluje u donošenju odluka vezano za turizam grada Slunja te kakav je njihov dojam o dosadašnjim promjenama u izgledu kulturne baštine koje su se dogodile s nedavnim projektima vezanih za turizam i baštinu grada Slunja.

Na pitanje „*Jeste li uključeni u donošenje planova vezano za turizam grada Slunja?*“ od ukupno 150 ispitanika 92,7% je odgovorilo da ne sudjeluje, dok 7,3% lokalnog stanovništva je odgovorilo da sudjeluje. Također s nadovezanim pitanjem „*Smatrate li da bi se donošenje odluka vezanih za kulturni turizam u gradu Slunju trebalo provoditi putem skupštine koja bi se sastojala od predstavnika lokalnog stanovništva i turističke zajednice?*“ 91,3% stanovnika odgovorilo je potvrdno, dok 8,7% stanovnika smatra da se donošenje odluka vezanih za kulturni turizam u gradu Slunju ne treba provoditi putem skupštine koja bi se sastojala od predstavnika lokalnog stanovništva i turističke zajednice. Graf 4 u nastavku prikazuje zadovoljstvo stanovnika s dosadašnjim promjenama u izgledu kulturne baštine koje su se dogodile s nedavnim projektima koji uključuju izgradnju nove šetnice koja povezuje donji i gornji dio Rastoka kako bi se napravilo cirkularno kretanje te ujedno i mogućnost pobliže promatranja slapova, zatim ugostiteljski objekt kod Napoleonovog magazina, nadogradnju kupališta na rijeci Korani, šetnice uz rijeku Slunjčicu i ostale projekte. Ispitanici su svoje zadovoljstvo izrazili ocjenama od 1 (u potpunosti nezadovoljan/na) do 5 (vrlo zadovoljan/na).

Grafikon 5: Struktura ispitanika osobnog zadovoljstva s dosadašnjim promjenama u izgledu kulturne baštine koje su se dogodile s nedavnim projektima

Izvor: <https://docs.google.com/forms/d/1sdBTipTs4zJ9e-BXMzDmGAWNzdMIe30e4HsIzzJXBBA/edit#responses>, 5.4.2023.

Graf prikazuje podatke za 150 ispitanika, od kojih je 36% svoje zadovoljstvo ocijenilo ocjenom 4- "zadovoljan/na", dok je 30,7% ispitanika izrazilo svoje zadovoljstvo ocjenom "vrlo zadovoljan/na". Manji broj ispitanika (10%) bio je nezadovoljan ili vrlo nezadovoljan (4%) u vezi s nastalim promjenama, što također proizlazi iz prikazanih podataka u grafu.

Posljednje pitanje u anketi bilo je opcionalno te je dalo mogućnost ispitanicima da izraze svoje mišljenje i prijedloge za unaprjeđenje kulturne ponude grada Slunja, pitanje je glasilo: „*Koji su Vaši prijedlozi za unaprjeđenje kulturne ponude grada Slunja?*“

Neki od najzanimljivijih odgovora vezanih za kulturnu ponudu grada su:

- „Povećanje broja kulturnih događanja te bolja promocija istih putem različitih medija kako bi stanovništvo izvan granica grada bilo bolje informirano, konkretno poboljšanje učinkovitosti uporabe radio frekvencijskog spektra“
- „u ljetnim mjesecima uvesti svaki dan (svaku večer) bar po jedno kulturno događanje (koncert, kazališna predstava, filmska predstava, poetska večer...)“
- „Treba pripomoći starijima i omogućiti sajam na kojemu će se moći izložiti sve rukotvorine te proizvodi koje izrađuju, s tim će ljudi saznati za više opg-ova, koliko zapravo izbora imaju. Mlađi se trebaju više uključiti. Ako je moguće sazvati zbor mladih s puno uključenih ljudi, više će ideja doći do izražaja i možda će više njih imati volju baviti se s nečim što ih zanima i sudjelovati u unaprjeđenju.“
- „Dodatna educiranja i istraživanja slunjske povijesti, razgovori sa starijim stanovništvom o njihovom životu i običajima koji su nekada bili svakodnevnica te koji mogu poslužiti za obnavljanje i oživljavanje povijesti kroz različite predstave, sajmove itd., gastro sajmovi lokalnih proizvođača“
- „Smatram da lokalno stanovništvo premalo poznaje povijest Slunja. TZ bi mogla npr organizirati vođene ture cca.1-2 puta mjesečno gdje bi uz šetnju lokalcima ali i turistima pričali zanimljive i malo poznate priče iz povijesti Slunja. Uključiti možda i profesore povijesti ili neke druge pojedince koji imaju dosta znanja o ovoj temi“
- „Angažirati stručnjake, interpretatore kulturne baštine koji bi nakon uvida u trenutnu situaciju, nakon komunikacije s dionicima, dali dugoročne smjernice razvoja - tih smjernica se pridržavati!“

Analizom prikupljenih odgovora jasno se može zaključiti da grad Slunj ima značajan potencijal za unapređenje kulturne ponude. Uz aktivno sudjelovanje mladih, čestu organizaciju kulturnih događaja i edukaciju lokalnog stanovništva, moguće je dostići puni potencijal kulturne ponude ovog grada.

Odgovori koji potvrđuju hipotezu: „*Lokalno stanovništvo nije uključeno u kulturno turistički razvoj grada*“:

- „Više aktivnosti, promocije, uključiti građane“
- „Veća uključenost lokalnog stanovništva u donošenje odluka, veća raznolikost kulturnih događaja, ...“
- „Uključivanje malih u odluke velikih“
- „Uključiti lokalno stanovništvo u kreiranje turističkog proizvoda koji će uključivati utvrdu Slovin.“
- „Veća angažiranost svih.“
- „Uključiti građane Slunja i onda zajednički donositi odluke poštujući pravo na suprotna mišljenja“
- „Osluškiivanje ideja lokalnog stanovništva i pokušaj realizacije istih.“
- „Ulagati više materijalnih sredstava i zaposliti više radnika pri Pučkom otvorenom učilištu koji bi realizirali programe.“
- „Davati više prilika mladim i inovativnim ljudima“

7.3.2. Rezultati istraživanja hipoteze 3: „*Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način*“

Koristeći metodu istraživanja putem intervjua, provedeno je istraživanje s direktoricom turističke zajednice grada Slunja o upravljanju kulturnim turističkim resursima na održiv način te o budućim održivim planovima vezanim za turizam grada Slunja.

Na pitanje „Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili strategiju za upravljanje kulturnim turističkim resursima na održivi način?“ odgovoreno je da grad Slunj zajedno s Turističkom zajednicom ima razvijen krom interpretacijski plan i ima razvijenu knjigu brendiranja unutar koje je definiran način na koji se prezentira kulturna baština grada Slunja. Kroz taj plan su razrađene

strategije kako na zajednički način prezentirati kulturnu baštinu i kako se prema njoj odnositi. Koncept je stvoren na principu priča, tako da se pričaju priče o destinaciji te je tako uz svaku kulturnu znamenitost vezan i zanimljiv opis odnosno kratka priča o znamenitosti. Sljedeće pitanje je glasilo „Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja promiče održivi turizam kroz razvoj kulturnih turističkih resursa?“ Uz suradnju s jedinicama lokalne samouprave, turistička zajednica nastoji promovirati održivi turizam sa raznim nadolazećim projektima. Na pitanje „Da li se u turističkoj zajednici grada Slunja kontinuirano vrši procjena utjecaja turizma na kulturne resurse i na temelju toga prilagođava turistički razvoj?“ direktorica je odgovorila da je inovativnim projektom „Vodene tajne Slunja“, koji je ujedno uspješno završen 2022. godine, su postavljeni temelji za razvoj novih projekata te je unutar njega postavljen i brojač posjetitelja upravo s tim ciljem da se vidi koja je posjećenost najatraktivnijeg dijela grada- naselja Rastoke. Na temelju tih brojki se mogu postavljati strategije za daljnji razvoj, te strategije kako upravljati protokom posjetitelja na održivi način. Projektom je ujedno napravljena regulacija prometa u naselju Rastoke, prometuje se samo u jednom smjeru, te je također napravljena kružna šetnica s njom i most koji spaja šetališta a sve sa ciljem rasterećenja užeg centra Rastoka. Sljedeće pitanje „Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja uspostavili suradnju s lokalnom zajednicom i institucijama u cilju očuvanja kulturnih resursa i njihovog održivog korištenja u turističke svrhe?“ donosi odgovor sa stajališta turističkog menadžmenta te on glasi da svaku manifestaciju turistički menadžment nastoji razviti s drugim dionicima destinacije te kada se kreira neki novi sadržaj uključuje se što više lokalnih dionika, udruga i pojedinaca. Sljedeće pitanje je bilo „Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja provodi edukacija turista o važnosti očuvanja kulturnih resursa i poziva ih se na odgovorno ponašanje prilikom posjete kulturnim atrakcijama?“. Direktorica odgovara da već spomenutim projektom „Vodene tajne Slunja“ su izrađene nove interpretacijske ploče na kojima je naznačeno da se turisti nalaze u zaštićenom krajobrazu, da čuvaju svoj okoliš te da samim tim poštuju naselje u kojem se nalaze i njegovo stanovništvo. Pitanje „Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili posebne programe koji promiču održivi turizam u kulturnim turističkim resursima, poput edukativnih tura i radionica?“ Turistička zajednica konstantno radi na tim edukativnim turama i radionicama te da imaju vodiče kojima onda objedinjuju kompletnu turističku ponudu. Vodiči kombiniraju posjete kulturnim znamenitostima i savjetuju što vidjeti i posjetiti uključujući restorane i privatne objekte- time spajaju javne i privatne turističke atrakcije. Na pitanje „Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja pridaje važnost suradnji s turističkim dionicima

iz drugih područja kako bi se zajedno radilo na održivom turističkom razvoju kulturnih resursa?“ turistička zajednica organizira radionice koje pozivaju poljoprivrednike i ugostitelje da podijele svoje mišljenje što bi trebalo napraviti kako bi se otkupili njihovi proizvodi. Posljednje pitanje je glasilo „Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili sustav upravljanja kulturnim turističkim resursima koji prati njihovu održivost i omogućuje pravodobno otklanjanje potencijalnih problema?“ Grad Slunj je napravio strategiju „Grad Slunj- Pametan grad“ koja je na tragu kako zelene tehnologije tako i održivog poslovanja.

Razgovorom s direktoricom Turističke zajednice grada Slunja dokazano je da je hipoteza „Turistički menadžment upravlja kulturno turističkim resursima na održivi način“ potvrđena. Turistički menadžment novim projektima usmjerava kako lokalno stanovništvo tako i turiste na kulturnu baštinu grada Slunja, povećava se broj manifestacija te se pokušava rasteretiti voveničarsko naselje Rastoke i ujedno obratiti pozornost na ostale kulturne blagodati grada Slunja.

ZAKLJUČAK

U zaključku istraživanja, može se primijetiti da su hipoteze koje su ispitivale različite aspekte turističkog razvoja grada Slunja pružile vrijedne uvide u stanje turizma i kulturne valorizacije resursa.

Hipoteza 1: „Turistički resursi u gradu Slunju nisu dovoljno valorizirani“ Istraživanje je potvrdilo da turistički resursi u gradu Slunju nisu dovoljno valorizirani. Nedostatak investicija i nedovoljno usmjereni marketinški naponi moguće su prepreke koje sprečavaju potpunu valorizaciju bogatstva kulturnih resursa ovog grada. Neka od rješenja su da bi se trebalo ulagati u infrastrukturu i sadržaje. Grad može uložiti u obnovu i razvoj turističke infrastrukture kao što su muzeji, interpretacijski centri, šetnice i turističke staze. To bi poboljšalo doživljaj posjetitelja i samim tim povećalo atraktivnost resursa. Također po tom pitanju bi trebalo intenzivirati marketinške aktivnosti na različitim platformama, uključujući digitalne medije, društvene mreže i turističke vodiče, to bi pomoglo privlačenju većeg broja turista i veće prepoznatljivosti grada. Suradnja sa sektorom privatnog poduzetništva bi potakla lokalne poduzetnike da razvijaju turističke proizvode i usluge koji bi bolje iskoristili kulturne resurse grada, kao što su suveniri, gastronomske ponude i edukativni doživljaji.

Hipoteza 2: Rezultati istraživanja sugeriraju da lokalno stanovništvo nije dovoljno uključeno u kulturno-turistički razvoj grada. Stvaranje foruma za dijalog i suradnju između lokalne zajednice i turističkih dionika može biti ključno za postizanje održivog i inkluzivnog turističkog razvoja. Jedno od rješenja bilo bi edukacija i osnaživanje odnosno organiziranje edukativnih programa i radionica za lokalno stanovništvo kako bi se upoznali s turističkim potencijalom grada te osnažili u kreiranju vlastitih turističkih inicijativa. Također bi se trebao uzeti u obzir participativni pristup. Njime bi se uključivalo lokalnu zajednicu u procese planiranja i odlučivanja o turističkim projektima i događanjima kako bi se osiguralo da se njihovi interesi i perspektive uzmu u obzir. I na poslijetku kreiranje kulturnih sadržaja, time bi se lokalno stanovništvo potaklo da sudjeluje u stvaranju kulturnih događanja, festivala, izložbi i drugih aktivnosti koje bi privukle turiste i istovremeno očuvale autentičnost grada.

Hipoteza H3: Iako su neki pozitivni znakovi vidljivi, istraživanje ukazuje na to da postoji prostor za poboljšanje u upravljanju kulturno-turističkim resursima na održiv način. Integracija principa

održivosti u strategije upravljanja može osigurati da turistički razvoj doprinosi zaštiti okoliša i dugoročnoj dobrobiti lokalne zajednice.

Uzimajući u obzir sve navedene zaključke, jasno je da postoji potreba za sveobuhvatnom strategijom koja će promicati valorizaciju resursa, uključiti lokalno stanovništvo i osigurati održivo upravljanje kulturno-turističkim potencijalom grada Slunja. Ovi koraci su ključni za postizanje dugoročnog uspjeha turističke destinacije i stvaranje pozitivnih utjecaja na lokalnu ekonomiju, zajednicu i okoliš.

Anketni upitnik

Ovaj upitnik dio je studentskog istraživanja. Provođi za potrebe istraživanja diplomskog rada na temu "Održivo upravljanje kulturno turističkim resursima u gradu Slunju". Anketa je anonimna pa Vas molimo da na pitanja odgovorite iskreno i samostalno. Upitnik se sastoji od 10 zatvorenih pitanja, potrebno je odabrati ponuđeni odgovor, te 3 pitanja otvorenog tipa gdje je potrebno upisati rečenicu. Anketa je namjenjena svim stanovnicima grada Slunja starijima od 15 godina.

*Obavezno

Spol*

Žensko

Muško

2. Dob*

15-20 godina

21-25 godina

26-30 godina

31-35 godina

36-40 godina

Više od 40 godina

3. Mjesto stanovanja (grad, selo, naselje):

Vaš odgovor

4. Koliko Vas osobno zanima kultura? Ocijenite stupanj zaineresiranosti ocjenom od 1 do 5 (1- u potpunosti sam nezainteresiran/na, 5- u potpunosti sam zainteresiran/na)*

u potpunosti sam nezainteresiran/na

1

2

3

4

5

u potpunosti sam zainteresiran/na

5. Ocijenite stupanj zadovoljstva kulturnom ponudom grada Slunja ocjenom od 1 do 5!

(1 –nimalo zadovoljan/na, 5 – u potpunosti zadovoljan/na)

*

nimalo zadovoljan/na

1

2

3

4

5

u potpunosti zadovoljan/na

6. Bavite li se aktivnim odlaskom na kulturna događanja u gradu (*večer bećarca, dani grada Slunja, večer poezije, izložba fotografija...*)?*

Da

Ne

7. Smatrate li da ima dovoljno takvih događaja u gradu Slunju?*

Da

Ne

8. Koliko su takvi kulturni događaji važni za promicanje kulture u gradu? Ocijenite stupanj važnosti ocjenom od 1 do 5 (1- nevažno, 2-manje važno, 3- svejedno, 4- važno, 5- vrlo važno).*

nebitno

1

2

3

4

5

vrlo bitno

9. Koje biste kulturne aktivnosti voljeli vidjeti u gradu Slunju, a koje su trenutno nedostupne?

Vaš odgovor

10. Kupujete li proizvode lokalnih proizvođača (opg)?*

da

ne

11. Kako biste ocijenili promociju lokalnih poduzeća (opg-a) u gradu Slunju?*

nedovoljno se promoviraju

1

2

3

4

5

izvrsno se promoviraju

12. Postoji li način na koji bi se mogla poboljšati promocija lokalnih poduzeća u gradu? Na ponuđenu crtu upišite odgovor.

Vaš odgovor

13. Jeste li uključeni u donošenje planova vezano za turizam grada Slunja?*

da

ne

14. Kakav je vaš dojam o promjenama u izgledu kulturne baštine koje su se dogodile s nedavnim projektima (izgradnjom nove šetnice, nadogradnja kupališta, izgradnja ugostiteljskog objekta pored Napoleonovog magazina...)? Ocijenite svoje zadovoljstvo ocjenama od 1-5 (1- vrlo sam nezadovoljan/na, 5- vrlo sam zadovoljan/na)*

vrlo sam nezadovoljan/na

1

2
3
4
5

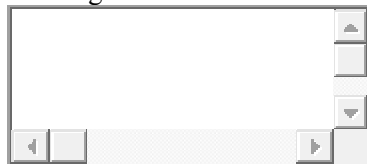
vrlo sam zadovoljan/na

15. Smatrate li da bi se donošenje odluka vezanih za kulturni turizam u gradu Slunju trebalo provoditi putem skupštine koja bi se sastojala od predstavnika lokalnog stanovništva i turističke zajednice?*

da
ne

16. Koji su Vaši prijedlozi za unaprjeđenje kulturne ponude grada Slunja?

Vaš odgovor

Pitanja za intervju menadžmenta

1. Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili strategiju za upravljanje kulturnim turističkim resursima na održivi način?
2. Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja promiče održivi turizam kroz razvoj kulturnih turističkih resursa?
3. Da li se u turističkoj zajednici grada Slunja kontinuirano vrši procjena utjecaja turizma na kulturne resurse i na temelju toga prilagođava turistički razvoj?
4. Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja uspostavili suradnju s lokalnom zajednicom i institucijama u cilju očuvanja kulturnih resursa i njihovog održivog korištenja u turističke svrhe?
5. Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja provodi edukacija turista o važnosti očuvanja kulturnih resursa i poziva ih se na odgovorno ponašanje prilikom posjete kulturnim atrakcijama?

6. Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja uveli mjere koje ograničavaju broj posjetitelja nekih kulturnih resursa kako bi se očuvali njihova autentičnost i integritet?
7. Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja provodi monitoring posjetitelja kulturnih atrakcija kako bi se osigurao njihov održivi turistički razvoj i zaštita kulturnih resursa?
8. Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili posebne programe koji promiču održivi turizam u kulturnim turističkim resursima, poput edukativnih tura i radionica?
9. Da li se u turističkom menadžmentu grada Slunja pridaje važnost suradnji s turističkim dionicima iz drugih područja kako bi se zajedno radilo na održivom turističkom razvoju kulturnih resursa?
10. Jeste li u turističkoj zajednici grada Slunja razvili sustav upravljanja kulturnim turističkim resursima koji prati njihovu održivost i omogućuje pravodobno otklanjanje potencijalnih problema?

POPIS LITERATURE

BIBLIOGRAFIJA

1. Črnjar M., Črnjar K., Menadžment održivog razvoja Ekonomija-Ekologija-Zaštita okoliša, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci Glosa, Rijeka 2009
2. Brkljača- Pucar, Marinela, Održivi turizam u Republici Hrvatskoj, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2016
3. Koprek, Ivan, svećenik, Održivi razvoj, ekologija i poslovna etika, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2019
4. Znanstveni članak, Kućno tekstilno umijeće u slunjskim rastokama, str.269-292, Aleksandra Muraj; Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska
5. Stručni rad, Post-postmoderni turizam i grad, Skoru, Juračić, Jelena, str. 46-55
6. Turistička atrakcijska osnova, Kušen, Eduard, monografija, znanstvena, Institut za turizam, Zagreb, 2002.
7. Menadžment turističke desinacije, Jovan Popesku; Univerzitet Singidunum, Beograd, Srbija, 2011., str. 9-17,

OSTALO:

Turistička zajednica grada Slunja (<https://slunj-rastoke.hr/>),

Službena stranica grada Slunja (<https://slunj.hr/index.php?pid=157348982&start=1548>)

Pučko otvoreno učilište Slunj (<https://www.facebook.com/pucko.otvoreno.uciliste.slunj/>)

Zelena čistka (<https://www.zelena-cistka.org/>)

Dobrovoljni, nacionalni pregled- ciljevi održivog razvoja u republici Hrvatskoj

(<https://www.hgk.hr/documents/dobrovoljni-nacionalni-pregled-ciljevi-odrzivog-razvoja-hrvatska5d2daef212fdc.pdf>)

O konceptu održivog razvoja: <https://hrcak.srce.hr/file/234309>, broj 74 zima 2013./ 2014.

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Dolasci domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine	14
Tablica 2.: Noćenja domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine	15
Tablica 3: Prosječan broj dana boravka domaćih i stranih turista u Slunju u razdoblju od 2018. do 2022. godine	16
Tablica 4: Indeks iritacije dolaska domaćih i stranih turista u razdoblju od 2018. do 2022. godine	16
Tablica 5: Smještajni kapaciteti grada Slunja (2023.).....	17
Tablica 6: Analiza ugostiteljskih objekata 2023.	18
Tablica 7. : Ocjena atrakcija specifičnih oblika turizma grada Slunja	20
Tablica 8: Prikaz SWOT analize grada Slunja.....	25

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura ispitanika- spol	29
Grafikon 2: .: Struktura ispitanika osobnog zanimanja za kulturu	30
Grafikon 3: Struktura ispitanika osobnog zadovoljstva kulturnom ponudom grada Slunja.....	30
Grafikon 4: Struktura ispitanika osobne kupovine proizvoda lokalnih proizvođača.....	32
Grafikon 5: Struktura ispitanika osobnog zadovoljstva s dosadašnjim promjenama u izgledu kulturne baštine koje su se dogodile s nedavnim projektima.....	33